

JHL

Ammattina hyvinvointi

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL

PERHEPÄIVÄHOITAJIEN TYÖAIKA

Omassa kodissa työskentelevät perhepäivähoitajat

SISÄLTÖ

TYÖAIKALAIN MUUTOS	3
Työaikalain muutos ei uhkaa perhepäivähoitopalvelujen järjestämistä.	3
SOPIMUSMÄÄRÄYSTEN MUUTOS	3
Viikkotyöaika	3
Tasoittumisjakso	4
Työpäivän pituus	4
Lepoajat	4
Vuorokausilepo	4
Viikoittainen vapaa	4
Ylityö	4
Täysi työaikajakso	4
Keskeytynyt työaikajakso	5
Ylityökorvaus	5
PERHEPÄIVÄHOITAJIEN TYÖAIKA PÄHKINÄNKUORESSA	5
Arkipyhäjakson työaika	5
Vuorokausilepo ja viikoittainen vapaa	5
Ylityökorvaus ja tuntipalkanjakaja	5
JHL:N EDUNVALVONTAOSASTON OHJEITA JA NÄKEMYKSIÄ	6
Varahoito	6
Työvuoroluettelo	6
Työaikajakson pituus	6
Kuusi kuukautta pidemmästä tasoittumisjaksosta sopiminen	7
Työajan tasoittuminen	7
Ylityö	7
Verokortti	7
TYÖSUHTEESEEN LIITTYVISSÄ EPÄSELVYYKSISSÄ TOIMI NÄIN	8
TYÖHYVINVOINTIIN LIITTYVISSÄ KYSYMYKSISSÄ TOIMI NÄIN	8

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
Ammattilajulkaisu 6/2011 (päivitetty 2015)

Tekijät: lakimies Päivi Ahonen, sopimustoimitsija Minna Pirttijärvi ja sopimustoimitsija Riitta Rautiainen
Toimittanut: koulutustoimitsija Kaijamaija Parviainen

TYÖAIKALAIN MUUTOS

Suomen työaikalakiin on sisällytetty perhepäivähoitajia koskeva poikkeussäännös, jonka mukaan lakia ei ole sovellettu päivähoitolain tarkoittamaan perhepäivähoitotyöhön. Tämän seurauksena omassa kodissaan työskentelevät perhepäivähoitajat ovat jääneet kokonaan lakisääteisen työaikasuojelun ulkopuolelle. Nyt työaikalakia on muutettu siten, että myös perhepäivähoitajat tulevat lain soveltamisen piiriin.

Työaikalain muutos on JHL:n aloitteen ja pitkän valmistelun tulos. JHL pyysi jo keväällä 2006 silloista työministeriötä selvittämään, oliko Suomen työaikalaki ristiriidassa EU:n työaikaohjelman kanssa, koska perhepäivähoitajat eivät kuuluneet työaikalain soveltamisen piiriin. Tämän seurauksena omassa kodissaan työskentelevien perhepäivähoitajien säännöllinen työaika on ollut pidempi kuin yleensä suomalaisten työntekijöiden työaika eivätkä esimerkiksi lepoaikojen turvaamista tarkoittavat työaikalain säännökset ole koskeneet heitä. JHL esitti työministeriölle, että työaikalain kumoaminen on määräys, joka sulki perhepäivähoitajat lain soveltamisen ulkopuolelle.

Eduskunta hyväksyi 19.10.2010 perhepäivähoitajia koskevan työaikalain muutoksen. Työaikalakia sovelletaan jatkossa myös perhepäivähoitajien työhön. Samalla jaksotyötä koskevaan työaikalain määräykseen tehtiin lisäys, joka mahdollistaa jaksotyöajan käyttämisen perhe- päivähoitotyössä.

Työaikalain muutos ei uhkaa perhepäivähoitopalvelujen järjestämistä.

Lakimuutoksen seurauksena kunnat joutuvat panostamaan entistä enemmän perhepäivähoidon suunnitteluun ja varahoitojärjestelmien kehittämiseen. Viikkotyöajan lyhennys voi lisätä kuntien työvoimakustannuksia jos perhepäivähoidon suunnitteluun ja päivähoitopalvelujen yleiseen kehittämiseen ei anneta resursseja.

Perhepäivähoitajien saaminen lakisääteisen työaikasuojelun piiriin parantaa omassa kodissa työskentelevien perhepäivähoitajien yhdenvertaisuutta kunnan muiden työntekijöiden kanssa. Kokonaistyöajan lyhentäminen edistää työssä jaksamista ja sitä kautta välillisesti myös perhepäivähoitopalvelujen laatua.

SOPIMUSMÄÄRÄYSTEN MUUTOS

Säännöllinen työaika

Perhepäivähoitajien keskimääräinen säännöllinen työaika on 40 tuntia viikossa kerrottunua tasoittumisjakson viikkojen lukumäärällä. Tasoitumisjakson pituus on 2 viikosta 6 kuukauteen. Yksittäisten työviikkojen säännöllinen työaika voi olla yli 40 tuntia, mutta työajan tulee tasoittumisjakson aikana tasaantua siten, että työaika on keskimäärin enintään 40 tuntia viikossa. Ylityön teettäminen edellyttää jatkossa perhepäivähoitajan suostumusta.

Tasoittumisjakso

Tasoittumisjakson pituus voi työehtosopimuksen mukaan olla kahdesta viikosta kuuteen kuukauteen. Kukin kunta voi päättää siitä, kuinka pitkä työajan tasoittumisjakso kunnassa otetaan käyttöön. Myös kuutta kuukautta pidempi tasoittumisjakso voidaan ottaa käyttöön, mutta se edellyttää, että asiasta sovitaan asianomaisen perhepäivähoitajan kanssa. Jos puolta vuotta pidempää tasoittumisjaksoa halutaan soveltaa viiden tai useamman perhepäivähoitajan kohdalla, tulee asiasta sopia luottamusmiehen tai JHL:n paikallisen yhdistyksen kanssa.

Työajaksi luettavan ajan määräys ei muutu. Hoitajan työaika on aika, jolloin lapset ovat hoidossa sekä muut työnantajan määräämät tehtävät.

Työpäivän pituus

Jaksotyöajassa työntekijän päivittäisen työajan enimmäispituutta on rajoitettu vain siten, että työntekijälle tulee taata vähintään 9 tunnin lepoaika kutakin 24 tunnin ajanjaksoa kohden. Kun perhepäivähoitossa voidaan noudattaa jaksotyöaika, ei perhepäivähoitajan päivittäistä työaika ole työehtosopimuksessa rajoitettu. Hoitajan päivittäinen työaika voi tarvittaessa olla jopa 15 tuntia. Perhepäivähoitajan sekä päivittäinen että viikoittainen työaika voivat edelleenkin joustaa lasten hoitotarpeiden mukaisesti kunhan noudatetaan keskimäärin 40 tunnin viikkotyöaika.

Työaikalain muutos edellyttää, että työnantaja huolehtii työaikalain mukaisten vuorokautisten ja viikoittaisten lepoaikojen noudattamisesta myös perhepäivähoitajien työssä.

Lepoajat

Vuorokausilepo

Perhepäivähoitajalle on annettava työaikalain mukainen 9 tunnin keskeytymätön vuorokausilepo jokaisen työpäivän alkamista seuraavan 24 tunnin aikana. Vuorokausilevon lyhentämisestä tilapäisesti voidaan sopia luottamusmiehen ja työnantajan kesken, mutta tämä edellyttää myös perhepäivähoitajan suostumusta. Vuorokausilevon tulee olla kuitenkin vähintään 7 tuntia.

Viikoittainen vapaa

Perhepäivähoitajien viikoittainen vapaa-aika määräytyy työaikalain mukaan. Työaika tulee järjestää niin, että perhepäivähoitaja saa kerran viikossa vähintään 35 tuntia kestävän keskeytymättömän vapaa-ajan. Viikkolepo on pyrittävä sijoittamaan sunnuntain yhteyteen. Mikäli viikkolevon antaminen sunnuntain yhteydessä ei ole lasten hoitotarpeen takia mahdollista, voidaan viikkolepo antaa jonakin muuna päivänä.

Ylityö

Olennainen ero aiempaan on myös ylityön teettämisessä. Mikäli työnantaja haluaa teettää perhepäivähoitajalla ylityötä, tulee ylityöhön jatkossa olla hoitajan suostumus. Ylityön määrittelystä on sovittu työehtosopimuksessa.

Täysi työaikajakso

Täydellä jaksolla ylityötä on työ, jota perhepäivähoitaja tekee yli sen tuntimäärän, joka saadaan kun 40 tuntia kerrotaan tasoittumisjakson viikkojen lukumäärällä.

Jos tasoittumisjakso on esimerkiksi kolme viikkoa, perhepäivähoitajalle syntyy ylityötä kun työaika kolmen viikon jaksossa on enemmän kuin 120 tuntia ($3 \times 40 = 120$).

Jos tasoittumisjakso on neljä kuukautta esim. 1.8. – 2.1., syntyy perhepäivähoitajalle ylityötä, jos tänä ajanjaksona työtunteja kertyy enemmän kuin 22 viikkoa $\times$ 40 tuntia = 880 tuntia.

Keskeytynyt työaikajakso

Keskeytyneellä jaksolla työntekijä on työsuhteen päättymisen tai hyväksyttävän syyn vuoksi pois työstä.

Ylityön määrittämiseksi lasketaan, kuinka monta tuntia keskimääräinen työaika on työssäolo vuorokausina kahdeksaa tuntia pidempi. Näin saatu tuntimäärä on ylityötä. Työpäiväksi katsotaan tällöin myös työntasauksesta tai vapaa-aikakorvauksesta johtuvat kokonaiset vapaapäivät.

Ylityökorvaus

Ylityökorvauksena maksetaan kultakin ylityötunnilta 40 %:lla korotettu tuntipalkka tai annetaan tätä vastaava vapaa-aika.

PERHEPÄIVÄHOITAJIEN TYÖAIKA PÄHKINÄNKUORESSA

- Työaikamuoto on jaksotyöaikatyypinen työaika
- Säännöllinen työaika tasoittuu 40 tuntiin viikossa sovitun työaikajakson aikana
- Tasoittumisjakson vähimmäispituus on kaksi viikkoa ja enimmäispituus 6 kuukautta
- Paikallisesti voidaan sopia kuutta kuukautta pidemmästä tasoittumisjaksosta. Tällöin tasoittumisjakson pituus voi olla enintään vuosi.

Arkipyhäjaksos työaika

- Täyttä työaikaa tekevällä sovitut arkipyhät lyhentävät työaikaa 8 tuntia
- Osa-aikatyötä tekevän arkipyhälyhennys on vastaava osuus 8 tunnista kuin hänen osa-aikatyöprosenttinsa on täydestä työajasta

Vuorokausilepo ja viikoittainen vapaa

- Vuorokausilepo on 9 tuntia
- Viikoittainen vapaa on 35 tunnin keskeytymätön vapaa-aika viikossa tai keskimäärin 35 tunnin vapaa-aika 14 vuorokauden aikana. Vapaan on oltava vähintään 24 tuntia viikossa
- Viikoittaisesta vapaasta poikkeaminen ja korvaus kuten työaikalaisissa

Ylityökorvaus ja tuntipalkanjakaja

- Ylityökorvauksena maksetaan kultakin ylityötunnilta 40 %:lla korotettu tuntipalkka tai annetaan vastaava vapaa-aika
- Tuntipalkanjakaja on 174

JHL:N EDUNVALVONTAOSASTON OHJEITA JA NÄKEMYKSIÄ

Varahoito

- Varahoito tulisi rakentaa omaksi erilliseksi järjestelmäkseen
- Työajantasoittumisesta aiheutuva varahoitotarve tulisi yhdistää luontaisiin ajankohtiin, esim. perheiden lomat, hoitajan lomat ym.
- Työpari-malli, jossa kahdelle hoitajalle sijoitetaan samat lapset ja jossa lapset ovat hoidossa ennalta sovitusti vuoroittain hoitajilla
- Todelliset hoidon tarpeet ja realistiset hoitoajat vähentävät varahoidon tarvetta; keskustelu vanhempien kanssa
- Tiedottaminen vanhemmille muutoksista ja uusista toimintatavoista

Työvuoroluettelo

- Jokaiselle työntekijälle laadittava työvuoroluettelo
- Pohja muodostuu hoitosopimuksissa ilmoitettujen hoitoaikojen mukaan
- Laadinnasta vastaa aina työnantaja
- Työvuoroluettelo on erotettava työajantasoittumisjärjestelmästä
- Tasoittumisjärjestelmästä pitää käydä ilmi tasoittumisjakso ja kunkin viikon säännöllinen työaika ja mahdollisuuksien mukaan vapaapäivät.
- Työvuoroluettelo laadittava koko tasoittumisjaksolle, ellei se ole toiminnan kannalta erityisen vaikeaa. Jos sitä ei voida tehdä, niin ilmoitettava kuinka pitkälle ajalle laaditaan.
- Määräys työajaksi luettavasta ajasta ei muutu, joten työaika ei välttämättä ala ja päätty työvuoroluettelon mukaisesti
- Työvuoroluettelon muuttaminen tapahtuu samoin periaattein kuin muussakin päivähoidossa

Työaikajakson pituus

- Työnantajalla on oikeus valita jakson pituus 2 viikon ja 6 kuukauden välillä
- Pitkällä työaikajaksolla työajan seuranta työnantaja/työntekijä
- Suositellaan aluksi mahdollisimman lyhyttä työaikajaksoa, jos se on toiminnan kannalta mahdollista
- Tasoittumisjakson pituutta voidaan muuttaa KVTES:n iii luvun 29 §:n mukaisesti

Kuusi kuukautta pidemmästä tasoittumisjaksosta sopiminen

- Edellyttää kunnallisen pääsopimuksen 13 §:n mukaista sopimista
- Työnantaja ei voi pakottaa sopimaan
- Selvitettävä edut/haitat työntyöntekijälle sekä työnantajalle
- Vaikutukset lisä- ja ylityörajoihin
- Vaikutukset korvausten suorittamisajankohtaan ja täyttöön

Työajan tasoittuminen

- Tavoitteena on saada työaika tasoittumaan valitussa työaikajaksossa 40 tuntia/viikko
- Työpäivän pituus voi olla jaksotyöajassa max. 15 tuntia, vuorokausileposäännöksen 9 tuntia perusteella
- Pitkiä työpäiviä voi edelleen olla
- Paikallisesti on hyvä käydä läpi tilanteet, jolloin tasoittumisvapaita voidaan antaa esim. palkattomien työlomien sijaan, jos lapsia ei ole hoidossa

Ylityö

- Ylityön teettämiseen tarvitaan hoitajan suostumus
- Ylityö korvataan työnantajan antaman kirjallisen määräyksen perusteella. Työnantajan on merkittävä ylityö asianmukaisesti työvuoroluetteloon eli ylityö on poikkeuksellisesti suunniteltu etukäteen tai työvuoroluetteloa on jakson kuluessa muutettu.
- Mikäli ylityötä on muodostunut, sen määrä on todistettava luotettavasti
- Paikallisesti on hyvä sopia ylityötilanteiden käytännöistä
- Suosittelemme, että toimitaan samoin kuin muussa päivähoitomuodossa
- Korvaamismuodosta päättää työnantaja, varahoidon tarpeen vähentämiseksi voi olla tarkoituksenmukaista korvata rahana

Verokortti

- Edunvalvontaosasto suosittelee verokortin muuttamista vuosiverokortiksi
- Kerrallaan maksuun tulevien ylityökorvausten määrää on vaikea arvioida
- Välttään lisäveroprosentille menemiseltä

TYÖSUHTEESEEN LIITTYVISSÄ EPÄSELVYYKSISSÄ TOIMI NÄIN

- Selvitä mistä oman työyhteisösi työehtosopimus löytyy! Työnantajan on huolehdittava siitä, että jokaisella työpaikalla on työntekijöiden saatavilla voimassa oleva työehtosopimus. Kaikilla työntekijöillä on oikeus tarkistaa siitä työsuhteensa ehtoja.
- Jos sinulla on kysyttävää työtäsi tai työolojasi koskevasta asiasta, ota ensiksi yhteyttä esimieheesi.
- Jos esimiehesi ei voi auttaa tai teillä on erilaiset näkemykset asiasta ja haluat tietää työehtosopimuksen tulkinnasta, käänny luottamusmiehesi puoleen.
- Jos kyseessä on työ- tai virkaehtosopimuksen tulkintaa koskeva erimielisyydestä (esim. työaika, palkka tai vuosiloma), käänny luottamusmiehesi tai pääluottamusmiehesi puoleen.
- Jos työpaikassasi ei ole luottamusmiestä tai sinulla ei ole hänen yhteystietojaan, ota yhteys JHL:n aluetoimistoon.
- Luottamusmiehet, yhdistyksen muut toimihenkilöt sekä liiton jäsenet saavat tarvittaessa apua ja tukea aluetoimistoista ja liiton keskustoimistosta.

TYÖHYVINVOINTIIN LIITTYVISSÄ KYSYMYKSISSÄ TOIMI NÄIN

- Jos sinulla on kysyttävää työstäsi tai työoloja koskevassa työkykyyn, jaksamiseen, terveyteen tai turvallisuuteen vaikuttavassa asiassa, ota yhteyttä esimieheesi.
- Jos et koe saavasi riittävää vastausta tai asia ei mielestäsi korjaannu tai muutoinkin neuvoja ja tukea saadaksesi voit ottaa yhteyttä työsuojeluvaltuutettuun. Työsuojeluvaltuutettu on työpaikoilla, joissa säännöllisesti työskentelee vähintään 10 työntekijää.
- Jos koet asian vaikuttavan terveyteesi, sinulla on oireita tai haluat terveydellisiä ohjeita ja tukea asiassa, ota yhteyttä työpaikkasi työterveyshuoltoon.
- Jos edellä mainituista yrityksistä huolimatta asiaa ei ole ryhdytty hoitamaan tai saadaksesi lisää neuvoja ja ohjeita, ota yhteys lähimpään aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueeseen (ent. työsuojelupiiri). Voit pyytää myös työsuojeluvaltuutettua ottamaan puolestasi yhteyttä sinne. Aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen tehtävänä on valvoa, että työnantajat noudattavat työturvallisuusvelvoitteita työpaikoilla.
- JHL:n aluetoimistoista ja keskustoimistosta voit myös kysyä neuvoja ja ohjeita.